

DEUTERONOMIUM

13-15

Afgoderij, heiligheid, tienden en zorg voor armen en slaven in de wetten van Israël.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/deuteronomium/13-15

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Inleiding en Israëls gevaar van afgoderij	3 min	4
2	Verslaving als moderne afgoderij	2 min	5
3	Afgoderij als verraad aan het verbond	2 min	6
4	Ware en valse profeten herkennen	4 min	7
5	Twee maatstaven voor profetieën	4 min	10
6	Wonderen als beproeving van trouw	5 min	12
7	De kwaaddoener uit het midden wegdoen	4 min	14
8	Verleiding tot afgoderij door naasten	3 min	17
9	Een afvallige stad onder de ban	2 min	19
10	Zorgvuldig onderzoek en twee getuigen	3 min	20
11	Occulte zaken verbranden en afbreken	3 min	22
12	Israël als kinderen van God	2 min	23
13	God als Vader gehoorzamen	2 min	24
14	Reine en onreine landdieren	2 min	26

15	Voedselwetten voor dieren en kadavers	4 min	27
16	Jaarlijkse tienden en de feestmaaltijd	3 min	30
17	De tiende van het derde jaar	2 min	31
18	Vrijlating van Hebreeuwse slaven	4 min	32
19	Schulden kwijtschelden in het zevende jaar	4 min	34
20	Lenen, voorspoed en moderne schulden	3 min	36
21	Vrijgevig lenen aan de armen	2 min	38
22	Armoede bestrijden waar dat mogelijk is	2 min	39
23	Eerstgeboren dieren voor de Heere	2 min	41
	Om verder te lezen		42

1

Inleiding en Israëls gevaar van afgoderij

We gaan naar het dertiende hoofdstuk van Deuteronomium. We bevinden ons nog steeds midden in een lange redevoering, de tweede redevoering van Mozes in dit boek. Die begon in hoofdstuk 5, waar hij hen herinnerde aan de Tien Geboden die voor het eerst op de berg Sinaï waren gegeven, in Exodus hoofdstuk 20. Daarna begon hij hun aanvullende voorschriften te geven, afgewisseld met herinneringen aan hun verleden en waarschuwingen om niet opnieuw dezelfde fouten te maken die ze in het verleden hadden gemaakt.

Vanaf hoofdstuk 12 begon hij verordeningen en bepalingen te geven, zoals hij ze noemt — wij zouden ze wetten noemen — over aanbidding, over de plaats van aanbidding, en over het feit dat ze, als ze offers wilden brengen, die naar de plaats moesten brengen die de Heere zou uitkiezen om daar Zijn Naam te vestigen. Uiteindelijk zou dat Jeruzalem zijn, maar aanvankelijk niet. In de dagen van Jozua was die plaats Silo. Later was het Nob, en vervolgens, in de dagen van David, Jeruzalem.

In deze hele redevoering wordt krachtig gewaarschuwd voor het gevaar om tot afgoderij te vervallen. Het lijkt misschien vreemd dat mensen steeds opnieuw gewaarschuwd moeten worden om niet voor stukken hout en steen neer te buigen. Het lijkt zo primitief en zo dwaas om voor een rots of een boom neer te buigen. Maar de reden dat het ons zo voorkomt, is dat wij zijn opgegroeid in een cultuur die de afgoderij heeft verlaten. En dat de afgoderij verlaten is, is eerlijk gezegd te danken aan de invloed van Deuteronomium en soortgelijke boeken in de Bijbel. Die vormden ook de grondslag voor de leer van Jezus, en die leer vormde weer de grondslag voor de ethiek en het wereldbeeld van de westerse beschaving.

Daarom lijkt het ons zo vreemd dat mensen zich voor een rots of een boom zouden neerbuigen. Maar zonder de invloed van het Koninkrijk van God, en zonder dat het Woord van God als zuurdeeg de cultuur had doortrokken waarvan wij allemaal deel hebben uitgemaakt en waarvan onze voorouders zoveel generaties lang deel hebben

uitgemaakt, zou het helemaal niet vreemd lijken. Blijkbaar zou er zelfs in ieder van ons een sterke neiging zijn om voor afgoden neer te buigen, een neiging die we zouden moeten weerstaan.

Nogmaals, we vinden het zo vaak vanzelfsprekend in welke mate het christendom en het Woord van God ons van zulke dwaze vormen van bijgeloof hebben bevrijd. Maar het feit dat Mozes zich gedrongen voelde hen steeds opnieuw tegen afgoderij te waarschuwen, en dat ze ondanks die waarschuwingen voortdurend tot afgoderij vervielen, zou ons iets moeten zeggen over de verslaving van de menselijke natuur aan afgoden.

2

Verslaving als moderne afgoderij

Verslaving is daar werkelijk het juiste woord voor, want in onze tijd spreken we over verslaafden. We spreken over drugsverslaafden. Tegenwoordig spreken ze zelfs over seksverslaafden en gokverslavingen. Natuurlijk wordt alcoholisme ook als een verslaving beschouwd. Dit woord is in onze samenleving heel alledaags geworden, grotendeels door de herstelbeweging. Die beweging is de afgelopen tientallen jaren zeer wijdverbreid geraakt. Ik ken de percentages niet, maar in een doorsnee gemeente tref je waarschijnlijk wel een half dozijn mensen aan die vanwege een verslavingsprobleem op de een of andere manier bij herstel betrokken zijn.

Maar wat wij verslaving noemen, betekent eenvoudigweg gebondenheid aan zonde, en wat het werkelijk betekent, is afgoderij. Iemand die niet kan stoppen met drinken of drugs gebruiken, heeft misschien een lichamelijke afhankelijkheid ontwikkeld. Dat is iets wat enigszins anders ligt. Maar wanneer we spreken over iemand met een gokverslaving, een seksverslaving, codependentie of dergelijke dingen, hebben we het in werkelijkheid eenvoudigweg over gedrag. We hebben het niet over een toestand die fysiologisch is. We hebben het niet over een gen in hun lichamelijke aanleg waardoor ze die dingen wel moeten doen. Zo'n gen bestaat niet. Het is eenvoudigweg een kwestie van bepaald gedrag boven God stellen.

Wanneer iemand christen is — of zelfs als diegene geen christen is, maar als diegene christen is, is het des te erger — en merkt dat hij steeds weer terugvalt in drinken, of steeds weer terugvalt in wat zijn zogenaamde verslaving dan ook is, betekent dat in werkelijkheid dat hij dit boven God stelt. Hij weet dat God niet wil dat hij het doet, en dus maakt hij een keuze. Wanneer het doen van datgene zijn levenswijze wordt, in plaats van dat het gehoorzamen van God zijn levenswijze wordt, heeft hij een afgod in zijn leven.

Onze samenleving heeft dus haar eigen vormen van afgoderij. We geven ze alleen namen die therapeutisch klinken, zoals verslavingsgedrag, een verslavingsgevoelige persoonlijkheid, enzovoort.

3

Afgoderij als verraad aan het verbond

In hoofdstuk 13 vinden we nog meer waarschuwingen tegen afgoderij en lezen we over zware straffen. Er wordt zeer sterk de nadruk gelegd op de doodstraf voor afgoderij. Bedenk, als dit streng klinkt, dat God duidelijk maakt dat de enige reden waarom Hij Israël überhaupt laat voortbestaan, is dat zij Zijn eigen bijzondere volk zijn. Zo onderhoudt een man zijn vrouw en kinderen omdat zij zijn vrouw en kinderen zijn. Misschien zou hij geen afkeer van hen hebben als ze niet zijn vrouw en kinderen waren. Misschien zou hij hen niet haten, maar hij zou zijn leven nauwelijks op dezelfde manier aan hen wijden als ze eenvoudigweg een vrouw en kinderen uit een ander gezin waren die hij kent. Als ze van hemzelf zijn, neemt hij de verantwoordelijkheid voor hen op zich. Hij zorgt voor hen. Ze worden de zijnen, en hij zal zijn leven voor hen geven. En dus—

God was met Israël. Hij liet hen voortbestaan, onderhield hen, beschermde hen en beschouwde hen als Zijn eigendom, alleen omdat zij in een verbondsrelatie met Hem stonden. Net zoals een man niet vaak dezelfde soort relatie met zijn vrouw zal blijven onderhouden als zij voortdurend met andere mannen naar bed gaat of aanhoudend affaires heeft waarvan zij zich niet bekeert, zo zou God Zijn relatie met Israël niet voortzetten als zij Hem bedrogen, als zij naast Hem andere godheden aanbaden. Als

Hij hen niet langer zou laten voortbestaan, betekende dat dat hun natie vernietigd zou worden. Dus degene die de natie tot afgoderij brengt, leidt de natie naar haar eigen ondergang.

Je zou net zo goed iemand kunnen hebben die overal in het land bommen plaatst om alle hoofdsteden, alle plaatsen en de hele infrastructuur van het land te vernietigen, en zo het land te gronde richt. Dat zou tegenover de natie net zo'n vernietigend gedrag zijn als Israël tot afgoderij brengen. Dus degenen die daarop betrappt werden, waren werkelijk verraders van hun eigen volk en van de natie, en ook tegenover God. Want God boos maken op de natie betekent de natie tot de ondergang bestemmen. Dat is vele malen duidelijk gemaakt in de toespraken die Mozes heeft gehouden, en hij is er nog niet klaar mee om dat duidelijk te maken.

4

Ware en valse profeten herkennen

In hoofdstuk 13 zegt hij:

Als in uw midden een profeet opstaat of iemand die dromen heeft, en u een teken of wonder geeft, en dat teken of dat wonder waarvan hij tot u gesproken had, komt en hij zegt: Laten we achter andere goden aan gaan, die u niet kent, en laten we die dienen, luister dan niet naar de woorden van die profeet of naar hem die die dromen heeft! Want de HEERE, uw God, stelt u dan op de proef om te weten of u de HEERE, uw God, liefhebt met heel uw hart en met heel uw ziel.

DEUTERONOMIUM 13:1-3

Het woord ‘profeet’ wordt hier gebruikt, en het is duidelijk een beschrijving van wat wij een valse profeet zouden noemen. Die uitdrukking vinden we in het Nieuwe Testament: valse profeten. Jezus zei:

want er zullen valse christussen en valse profeten opstaan en zij zullen grote tekenen en wonderen doen, zó dat zij — als het mogelijk zou zijn — ook de uitverkorenen zouden misleiden.

MATTHEÛS 24:24

Johannes zei in Eerste Johannes 4:

Geliefden, geloof niet elke geest, maar beproef de geesten of zij uit God zijn; want er zijn veel valse profeten in de wereld uitgegaan.

1 JOHANNES 4:1

In het boek Openbaring is er een personage dat een valse profeet wordt genoemd. Maar in het Oude Testament vind je de uitdrukking ‘valse profeet’ nergens. Je vindt alleen het woord ‘profeet’. Vervolgens moet je bepalen of hij een ware of een valse profeet is.

Iedereen die beweert een profeet te zijn, is een profeet. Zo iemand is óf een ware óf een valse profeet. Ik ben geen valse profeet, want ik beweer niet dat ik een profeet ben. Ik zou een valse leraar kunnen zijn, want ik beweer wel dat ik een leraar ben. Als ik het dus bij het verkeerde eind heb in mijn onderwijs, zou ik een valse leraar genoemd kunnen worden. Maar niemand kan mij een valse profeet noemen, want ik ben helemaal geen profeet. Daar maak ik geen enkele aanspraak op. Maar als ik zou beweren een profeet te zijn, dan ben ik er een, of, als ik er geen ben, ben ik een valse profeet. Dan maak ik een valse aanspraak.

Dus iedereen die beweert namens God te spreken, is een profeet, en het Oude Testament gebruikt dat woord gewoon voor iedereen die daar aanspraak op maakt. Het is echter belangrijk dat Gods volk beseft dat niet iedereen die daar aanspraak

op maakt, een rechtmatige aanspraak maakt. Zo iemand is niet altijd werkelijk een profeet van God. En als hij dat niet is, dan is hij wat wij een valse profeet zouden noemen.

Johannes zegt in de eerste brief van Johannes, hoofdstuk 4, vers 1:

Geliefden, geloof niet elke geest. Daarmee bedoelt hij elke profetische uitspraak die wordt gedaan. Geloof die niet alsof ze van God afkomstig is. Hij zegt:

Maar stel de geesten op de proef om te zien of ze van God komen. Want er zijn veel valse profeten de wereld in getrokken.

Christenen worden dus geacht de aanspraken van profeten te toetsen.

Deuteronomium spreekt over het geval dat er een profeet opstaat, iemand die beweert namens God te spreken. Hij noemt ook iemand die dromen droomt. Natuurlijk heeft hij het niet over dromen in het algemeen. Iedereen droomt. Het gaat over mensen die beweren profetische dromen te hebben. Denk terug aan het boek Numeri, hoofdstuk 12, toen Aäron en Mirjam over Mozes klaagden. God wees hen terecht en zei:

Als Ik, de HEERE, een profeet doe opstaan, zal Ik tot hem spreken in een visioen of in een droom.

NUMERI 12:6

Dromen en visioenen waren de gebruikelijke manieren waarop mensen inderdaad openbaring van God ontvingen en beweerden die te ontvangen.

Hier wordt dus een situatie geschetst waarin iemand beweert een profeet te zijn en beweert een droom te hebben gehad. Daarom verwacht hij dat de mensen hem zien als iemand met een bepaalde geestelijke autoriteit om de gemeente door middel van deze profetieën en dromen te leiden. Deze profeet, of deze persoon die beweert profetische dromen te hebben, kondigt daadwerkelijk een teken of wonder aan dat vervolgens plaatsvindt.

5

Twee maatstaven voor profetieën

Er zijn twee passages in Deuteronomium waarin Mozes waarschuwt voor valse profeten. Nogmaals, hij gebruikt de term ‘valse profeet’ niet, maar hij gebruikt het woord ‘profeten’. En hij geeft twee verschillende maatstaven om iemand te beoordelen die ten onrechte beweert een ware profeet te zijn. De andere plaats staat in Deuteronomium 18. In Deuteronomium 18:15 staat dat God een andere profeet zoals Mozes zal doen opstaan. Maar dan staat er in vers 19:

En met de man die niet naar Mijn woorden luistert, die Hij in Mijn Naam spreekt, zal het zó zijn: Ik zal rekenschap van hem eisen.

DEUTERONOMIUM 18:19

Met andere woorden: hoe zullen we herkennen dat de profeet een valse profeet is? Het antwoord luidt:

Wanneer die profeet in de Naam van de HEERE spreekt, en het gebeurt niet en het komt niet uit, dan is dat een woord dat de HEERE niet gesproken heeft. In overmoed heeft die profeet dat gesproken; wees niet bevreesd voor hem.

DEUTERONOMIUM 18:22

Hier wordt ons dus verteld dat een valse profeet in veel gevallen te herkennen is doordat hij iets voorspelt en het niet gebeurt. Als Gods ware profeten voorspellingen doen, zullen die uitkomen. God voorspelt niet iets om het vervolgens niet te laten gebeuren, behalve natuurlijk in gevallen waarin de profetie voorwaardelijk is. Zo zei Jona:

En Jona begon de stad in te gaan, één dagreis. Hij predikte en zei:
Nog veertig dagen en Ninevé wordt ondersteboven gekeerd!

JONA 3:4

en vervolgens bekeerden ze zich, waarna Ninevé niet binnen veertig dagen werd verwoest.

Het is duidelijk dat Gods profetieën altijd een element van voorwaardelijkheid toelaten, en dat zegt Hij ook in Jeremia, hoofdstuk 18. Hij vermeldt dat dit het geval is. Telkens wanneer Hij een oordeel profeteert, zal Hij het herroepen als ze zich bekeren. Telkens wanneer Hij een zegen profeteert, zal Hij die herroepen als ze zich van Hem afkeren en tegen Hem in opstand komen. Dat element van voorwaardelijkheid is er. Soms zal een ware profeet iets voorspellen en zal het niet gebeuren, omdat de voorspelling de gewenste verandering bij de mensen teweegbracht.

Maar in andere gevallen, wanneer er eenvoudigweg wordt voorspeld dat er iets zal gebeuren en het gebeurt niet, en er geen goede reden is waarom het niet gebeurde, dan weet je dat dit geen ware profeet is. Maar in hoofdstuk 13 hebben we die andere situatie. Een profeet geeft een teken of wonder, en het gebeurt inderdaad. Hier hebben we dus een ander scenario. In het ene geval voorspelt een profeet dat er iets zal gebeuren en gebeurt het niet. Dat bewijst dat hij een valse profeet is. Maar als hij voorspelt dat er iets zal gebeuren en het gebeurt inderdaad, bewijst dat niet noodzakelijk dat hij een ware profeet is. Hij kan nog steeds een valse profeet zijn.

Dat wil zeggen: een profeet die vals is, kan iets voorspellen wat niet zal gebeuren, of hij kan iets voorspellen wat wel zal gebeuren. In het tweede geval weet je aan wat hij zegt dat je moet doen dat hij een valse profeet is. Als hij tegen je zegt dat je God moet verlaten, als hij tegen je zegt dat je andere goden moet aanbidden, of, we zouden

eenvoudigweg kunnen zeggen, als hij je leert om God in het algemeen ongehoorzaam te zijn of tegen God in opstand te komen, als hij iets leert wat tegen de leer van de Schrift ingaat, dan is die persoon een valse profeet.

Als er iemand langskomt die dat doet, zegt vers 3:

luister dan niet naar de woorden van die profeet of naar hem die die dromen heeft! Want de HEERE, uw God, stelt u dan op de proef om te weten of u de HEERE, uw God, liefhebt met heel uw hart en met heel uw ziel.

DEUTERONOMIUM 13:3

6

Wonderen als beproeving van trouw

Dit is interessant: de profeet om wie het hier gaat, heeft een teken of een wonder verricht. Hij zou een bedrieger kunnen zijn, dat wil zeggen, hij zou een goochelaar kunnen zijn. Of hij zou zelfs een of andere bovennatuurlijke macht kunnen hebben, maar niet van God. Wij zouden zeggen dat hij bovennatuurlijke macht van de duivel heeft, want wij geloven wel degelijk dat zulke dingen bestaan. Over de mens van de wetteloosheid staat in 2 Thessalonicenzen, hoofdstuk 2, dat hij door de macht van satan te werk gaat met allerlei leugenachtige tekenen en wonderen. Volgens 2 Thessalonicenzen, hoofdstuk 2, is het dus mogelijk dat er leugenachtige of misleidende tekenen en wonderen zijn die door de macht van satan worden verricht.

We zouden dus kunnen zeggen: ‘De man die hier wordt beschreven, is een valse profeet. Hij heeft een teken of wonder verricht. Het gebeurde inderdaad, maar hij is een valse profeet. Hij leidt mensen bij God vandaan. Hij wordt door satan bekrachtigd.’ Dat kan inderdaad waar zijn, maar dat is niet wat Mozes zegt. Hij ontkent niet dat het satan is, maar hij zegt ook niet dat dit zo is. Hij geeft een andere reden waarom die profeet dat kan doen. Hij zegt:

De Heer, jullie God, stelt jullie op de proef.

Het kan inderdaad zijn dat Hij je op de proef stelt door satan toe te laten wonderen te verrichten om jouw trouw aan God te beproeven. Of het kan zelfs zo zijn dat God het wonder door de profeet heen verricht, ook al is hij een valse profeet. Want we weten dat God kan werken door mensen die geen echte gelovigen zijn. Hij sprak door Bileam, die geen echte gelovige was, een ware profetie uit, en Hij profeteerde door Kajafas. De Bijbel zegt dat Hij door koning Saul profeteerde toen die tegen God in opstand was.

Het is mogelijk dat God door iemand werkt die niet tot Zijn volk behoort, als God een bepaalde reden heeft om dat te willen doen. Als Hij Zijn volk wil beproeven, is het denkbaar dat God zelfs het teken of het wonder laat uitkomen dat de valse profeet heeft voorspeld, zodat de beproeving overtuigend zou zijn. Maar ik ben van mening dat het waarschijnlijk de duivel is die deze tekenen en wonderen door deze valse profeten heen verricht, terwijl God het toestaat.

Het punt dat Mozes naar voren brengt, is dat hij het niet heeft over de rol van de duivel. Wij richten ons altijd op de rol van de duivel, maar hier is de duivel ongetwijfeld bij betrokken en de Bijbel negeert hem eenvoudigweg. Waar het werkelijk om gaat, is dat we weten waarom God dit laat gebeuren. Waarom laat God dit teken of dit wonder plaatsvinden, dat jou op een dwaalspoor zou brengen? Omdat God er een bedoeling mee heeft. Het is Zijn verlangen dat Zijn volk op de proef wordt gesteld.

Dit zagen we in de hof van Eden. Hij liet toe dat daar een valse profeet was, die de slang werd genoemd. Die loog tegen hen en vertelde hun dingen waarvan ze beter hadden moeten weten, omdat God hun iets anders had verteld. Maar ze luisterden naar de slang en zakten voor die beproeving. Israël zou ook met gelegenheden te maken krijgen waarbij de slang misschien een profeet zou inspireren om tegen hen te liegen en hun overtuigende redenen te geven waarom ze die leugen moesten geloven, maar niet overtuigend genoeg. Wat deze passage ons vertelt, is dat we in veel omstandigheden van het leven Gods onderliggende doel moeten herkennen: Hij wil onze trouw beproeven. Sommige mensen die volgens mij voor zulke beproevingen zijn gezakt, waren mensen als Joseph Smith. Hij kan inderdaad een of andere openbaring hebben ontvangen, maar niet van de ware God. Die openbaring leidde hem weg van de

ware God en weg van het Evangelie, en hij stichtte de mormoonse godsdienst. Hij werd beproefd en zakte voor de beproeving. Daarnaast zijn er vele anderen geweest die achter andere godsdiensten en sekten enzovoort aan zijn gegaan.

Israël was hiervoor gewaarschuwd. Ze sloegen niet erg consequent acht op die waarschuwing, en daardoor gingen ze vaak toch achter andere goden aan en volgden ze valse profeten. In sommige gevallen hadden de koningen van Israël en Juda zelfs valse profeten in dienst. De koningen van Israël hadden in een latere tijd namelijk profeten als raadgevers. Ze werden geacht God te volgen en moesten Gods wil kennen, dus hadden ze profeten in dienst. Maar in sommige perioden waren hun profeten profeten van Baäl, of waren het om andere redenen valse profeten. Israël bezweek helaas voor deze misleidingen, hoewel het daar nadrukkelijk en duidelijk tegen gewaarschuwd was.

7

De kwaaddoener uit het midden wegdoen

Vers 4 zegt:

Achter de HEERE, uw God, moet u aan gaan, Hem moet u vrezen, Zijn geboden moet u in acht nemen en Zijn stem gehoorzamen; Hem moet u dienen en u aan Hem vasthouden. En die profeet of hij die die dromen heeft, moet gedood worden, omdat hij heeft opgeroepen afvallig te worden aan de HEERE, uw God, Die u uit het land Egypte heeft geleid en u uit het slavenhuis verlost heeft; en omdat hij u wilde afbrengen van de weg die de HEERE, uw God, u geboden heeft daarop te gaan. Zo moet u het kwaad uit uw midden wegdoen.

DEUTERONOMIUM 13:4-5

Dat verwijderen van het kwaad uit je midden is een formulering die ook in enkele latere passages in Deuteronomium wordt gebruikt. Paulus citeerde die in 1 Korinthe 5:13, toen hij sprak over een man die openlijk in immoraliteit leefde en toch lid van de gemeente bleef. Hij probeerde dus een dubbelleven te leiden. Hij beweerde deel uit te maken van het lichaam van Christus, terwijl hij door zijn levenswijze ook liet zien dat hij een opstandeling tegen Christus was.

In 1 Korinthe 5 beveelt Paulus aan dat de gemeente tucht tegen deze man uitoefent. Die tuchtmaatregel wordt in vers 4 beschreven, waar hij zegt:

in de Naam van onze Heere Jezus Christus, als u en mijn geest bijeengekomen zijn, in de kracht van onze Heere Jezus Christus, over te geven aan de satan, tot verderf van het vlees, opdat de geest behouden zal worden op de dag van de Heere Jezus.

1 KORINTHE 5:4-5

Deze tuchtmaatregel is bedoeld om hem terug te winnen, om hem terug te brengen tot bekering. Maar ondertussen moeten ze hem aan satan overleveren tot vernietiging van zijn vlees. Aan het einde van dit hoofdstuk, aan het einde van vers 13, zegt hij:

Maar hen die buiten zijn, oordeelt God. En doe de kwaaddoener uit uw midden weg.

1 KORINTHE 5:13

Die uitspraak is een echo van Deuteronomium 13:5 en van verscheidene andere plaatsen in Deuteronomium die dezelfde gedachte verwoorden: Deuteronomium 17, vers 7 en vers 12, en ook Deuteronomium 19:19. Daar gaat het om het wegdoen van het kwaad uit het midden van Israël.

Paulus grijpt op die formulering terug. Het is interessant dat het in Deuteronomium gaat over het doden van die persoon. Paulus pleit er niet voor om die persoon te doden, maar om hem aan satan over te leveren tot vernietiging van zijn vlees. Wat die vernietiging van zijn vlees kan inhouden, weten we niet. Maar ze kwam niet voort uit kwaadwilligheid. Het doel was

over te geven aan de satan, tot verderf van het vlees, opdat de geest behouden zal worden op de dag van de Heere Jezus.

1 KORINTHE 5:5

Mijn veronderstelling is dat die persoon, doordat hij uit de gemeente werd gezet, eenvoudigweg in het machtsgebied van de duivel werd geworpen, zodat de duivel hem naar believen kon afranselen. Hopelijk zou die persoon na zo'n pak slaag van de duivel naar God terugrennen. Waarschijnlijk ging het om een geestelijk pak slaag, maar misschien ook om een lichamelijk. Hij zou dan op Gods voorwaarden terugkeren, als iemand die zich had bekeerd. Maar het is duidelijk dat het voor Israël absoluut essentieel was om de slechte persoon uit hun midden te verwijderen. Ze moesten zich ontdoen van de mensen die hen geestelijk zouden vernietigen. In het geval van Israël betekende dit dat ze hen moesten doden. De gemeente moet eveneens bereid zijn degenen uit haar midden te verwijderen van wie de activiteiten de trouw van de gemeente aan Christus, de heiligheid van de gemeente en het getuigenis van de gemeente zullen vernietigen. Toch doden we hen niet. Hen uit de gemeente zetten is kennelijk volgens Paulus de tegenhanger van het verwijderen van die slechte persoon uit je midden.

8

Verleiding tot afgoderij door naasten

Deuteronomium 13:6 beschrijft een ander scenario. Iemand anders probeert je op een dwaalspoor te brengen. Geen valse profeet, maar iemand die dicht bij je staat, een vriend of familielid.

Wanneer uw broer, de zoon van uw moeder, of uw zoon, of uw dochter, of uw innig geliefde vrouw, of uw boezemvriend u in het geheim aanspoort door te zeggen: Laten we andere goden gaan dienen, die u niet kent, u niet en ook uw vaderen niet, uit de goden van de volken die rondom u zijn, dicht bij u of ver bij u vandaan, van het ene einde van de aarde tot het andere einde van de aarde, bewillig er dan niet in en luister niet naar hem! Laat uw oog hem niet ontzien, heb geen medelijden en houd hem niet verborgen. Integendeel, u moet hem zeker doden. Eerst moet uw eigen hand zich tegen hem keren om hem ter dood te brengen, daarna de hand van heel het volk. U moet hem met stenen stenigen zodat hij sterft, omdat hij heeft geprobeerd u af te brengen van de HEERE, uw God, Die u uit het land Egypte, uit het slavenhuis, heeft geleid. Heel Israël zal het horen en bevreesd zijn, en een dergelijke wandaad niet meer in uw midden verrichten.

DEUTERONOMIUM 13:6-11

Voor zover bekend werd dit in Israël eigenlijk niet in praktijk gebracht. Voor zover ik weet, was de enige keer waarvan is opgetekend dat dit daadwerkelijk werd uitgevoerd, nadat de profeet Elia op de berg Karmel zijn krachtmeting met de profeten van Baäl

had gehouden. Toen was aangetoond dat God, Jahweh, de ware God was en dat Baäl vals was. Het volk was toen plotseling korte tijd zeer trouw aan God. Elia maakte op dat moment gebruik van hun enthousiasme en zei:

Elia zei tegen hen: Grijp de profeten van de Baäl! Laat niemand van hen ontkomen. Zij grepen hen, en Elia voerde hen af naar de beek Kison en slachtte hen daar af.

1 KONINGEN 18:40

en dat deden ze.

Natuurlijk hadden de profeten van Baäl veel eerder gedood moeten worden, zodra bekend was dat ze in Israël profeten van Baäl waren. Er hadden in Israël geen profeten van Baäl mogen zijn. Maar ze waren in feite de raadgevers van koningin Izebel geweest, die zelf een aanbidster van Baäl was. Zij had dus ook gedood moeten worden, en uiteindelijk is zij dat ook. Maar Israël had dit te lang geduld. Voor zover wij weten, was dit volgens mij de enige opgetekende gelegenheid waarbij valse profeten daadwerkelijk werden terechtgesteld.

Misschien was één reden waarom ze niet vaker werden terechtgesteld, dat mensen waarschijnlijk heel vaak bang waren om afgoderij aan te bevelen. Ik weet niet precies hoe die binnensloop. Volgens mij sloop die gewoonlijk binnen via de overheid, via koningen. De koningen leken er tamelijk goed tegen beschermd te zijn dat ze werden gestenigd. Niet dat ze daar rechtmatig van waren vrijgesteld, maar zij hadden de macht. Daarom was het voor iemand niet gemakkelijk om hen uit de weg te ruimen.

9

Een afvallige stad onder de ban

Vers 12 zegt:

Als u over een van uw steden die de HEERE, uw God, u geeft om er te wonen, hoort zeggen: Er zijn mannen, verdorven lieden, uit uw midden voortgekomen en zij hebben de inwoners van hun stad verleid door te zeggen: Laten we andere goden gaan dienen, die u niet kent, dan moet u het onderzoeken, grondig uitzoeken en goed navragen. En zie, is het de waarheid, staat de zaak vast, is zo'n gruwelijke daad in uw midden gedaan, dan moet u de inwoners van die stad geheel en al slaan met de scherpste van het zwaard, door haar met alles wat erin is, ook haar vee, met de scherpste van het zwaard met de ban te slaan.

DEUTERONOMIUM 13:12-15

Dit wordt in het Oude Testament het onder de ban stellen van een stad genoemd. Onder de ban betekende dat de stad volledig zou worden weggevaagd, zodat er niets van overbleef. Jericho werd in de beginfase van de verovering van Kanaän onder de ban gesteld. Bij andere steden gebeurde dat gewoonlijk niet. Maar als een Joodse stad zich tot afgoderij keerde, moest die onder de ban worden gesteld. Zij moest volledig worden weggevaagd, vernietigd.

Dan staat er in vers 16:

Al haar buit moet u op het midden van haar marktplaats
bijeenvoegen, en vervolgens moet u de stad en al haar buit met
vuur verbranden, als een offer dat geheel verteerd wordt voor de
HEERE, uw God. Ze moet eeuwig een ruïne blijven en mag nooit
herbouwd worden, en niets van datgene waarop de ban rust,
mag u zelf houden. Dan zal de HEERE Zijn brandende toorn
laten varen en u barmhartigheid geven, Zich over u ontfermen
en u talrijk maken, zoals Hij aan uw vaders gezworen heeft te
zullen doen als u de stem van de HEERE, uw God, gehoorzaamt,
door al Zijn geboden die ik u heden gebied, in acht te nemen, en
door te doen wat juist is in de ogen van de HEERE, uw God.

DEUTERONOMIUM 13:16-18

10

Zorgvuldig onderzoek en twee getuigen

We zullen zien dat ze zo'n stad niet alleen op grond van een gerucht mochten vernietigen. Als ze een gerucht hoorden, moesten ze volgens deze tekst onderzoek doen, de zaak uitzoeken en er nauwgezet naar vragen. Deze zin geeft aan dat de zaak heel eerlijk onderzocht moest worden. Ze mochten niet zomaar op grond van geroddel overhaaste conclusies trekken. Je moet het nagaan en zien of het waar is. Doe nauwgezet onderzoek, stel vragen aan mensen die ervan op de hoogte zijn en zorg dat je getuigen krijgt.

De wet die vaak in Deuteronomium wordt herhaald, is dat je niet tot een oordeel over iemand mag overgaan op grond van slechts één getuige. Je moet minstens twee getuigen hebben. Hoewel het vanuit ons gezichtspunt dus streng lijkt om een stad en iedereen die erin woont volledig te vernietigen, gebeurt het alleen met grote voorzichtigheid. Het gebeurt pas wanneer vaststaat dat die stad afgoderij heeft geduld, iets wat geen enkele stad in Israël ooit mocht doen.

In zekere zin is dit strenger dan wij op grond van onze natuurlijke gevoeligheden zouden willen goedkeuren. Maar aan de andere kant is het rechtvaardiger dan wat wij vaak doen, want wij nemen beschuldigingen tegen mensen vaak aan zonder twee getuigen. We horen gewoon geroddel over iemand. We horen een gerucht over iemand en zonder zorgvuldig onderzoek te doen om erachter te komen of het waar is, nemen we aan dat het waar is. Hoewel we mensen er niet om doden, behandelen we hen vaak alsof ze ergens schuldig aan zijn, zonder dat we al hebben ontdekt of ze het werkelijk hebben gedaan. We hebben er alleen maar iets over gehoord.

De regel in Israël was dat ze iemand alleen mochten veroordelen als er voldoende rechtsgeldig getuigenis tegen die persoon was. God vond het heel belangrijk dat er geen onrecht werd gedaan. God ontstak niet zomaar in woede en wilde ook niet dat Israël bij het bericht dat er in een stad afgoderij was, zomaar in woede zou ontsteken. Maar als ze onderzoek konden doen en konden vaststellen dat dit inderdaad waar was, dan verdiende die stad wat haar overkwam.

In vers 16, waar staat dat ze alle buit bijeen moeten brengen en verbranden, kan deze bepaling in de gedachten zijn geweest van de christenen in Efeze, in hoofdstuk 19 van Handelingen. Daar waren verschillende mensen die zich hadden bekeerd en die zwarte magie hadden beoefend en zich met het occulte hadden ingelaten. In Handelingen 19:19 staat:

Velen ook van hen die toverkunsten uitgeoefend hadden, brachten hun boeken bijeen en verbrandden die in tegenwoordigheid van allen. En men berekende de waarde ervan en kwam uit op vijftigduizend zilverstukken.

HANDELINGEN 19:19

Daarbij maakten ze blijkbaar van een groot aantal boeken een groot vreugdevuur.

11

Occulte zaken verbranden en afbreken

Ik zou niet weten hoe ik dat aantal zilverstukken moet omrekenen naar een werkelijk aantal boeken. Maar het feit dat de waarde wordt genoemd, lijkt erop te wijzen dat het om een behoorlijk groot aantal boeken ging, die eenvoudigweg op een grote hoop, in een groot vreugdevuur, werden verbrand. Ze waren namelijk een gruwel en ze wegdoen was wat er moest gebeuren, net zoals al het puin van deze stad, die bij deze gruwel betrokken was, moest worden verbrand.

Aan het einde van vers 16 staat in Deuteronomium dat de stad nooit meer herbouwd mag worden. Er staat niet waarom. Misschien moest zij een blijvend gedenkteken zijn van wat er met steden zal gebeuren als ze de Heere verlaten. Het kan ook zijn dat, doordat ze bij afgoderij betrokken raakten, demonische machten met die plek verbonden raakten. Dan zou het niet verstandig zijn om op die plek opnieuw een stad te bouwen.

Hoewel de Bijbel hier niet expliciet over is, lijkt het er wel op dat demonische machten, wanneer ze eenmaal in een huis, een plaats of zelfs een persoon zijn binnengelaten, soms het gevoel hebben dat dit hun territorium is. Zelfs als ze uitgedreven zijn, komen ze soms terug, zei Jezus. In een gebied waar mensen zich tot demonenverering hebben gewend, kan het zijn dat ze een toegangspoort voor demonen tot dat gebied hebben geopend. Een andere stad op die plek bouwen zou dan eenvoudigweg tot dezelfde problemen leiden.

Denk eraan dat de wet op de melaatsheid in hoofdstuk 14 van Leviticus spreekt over melaatsheid in een huis. Als je melaatsheid in een huis aantreft, wat waarschijnlijk schimmelgroei op de muren zou zijn, verwijder je eerst alle aangetaste stenen. Je brengt ze naar een onreine plaats en laat ze daar achter. Vervolgens schrob je het huis schoon, veeg je het stof eruit en haal je alles het huis uit. Daarna vervang je de stenen door goede nieuwe stenen en breng je nieuw pleisterwerk aan. Hopelijk ben je dan van het probleem af. Maar als het terugkomt, moet het hele huis worden afgebroken. Het hele huis moet worden neergehaald. Dat betekent het einde van dat huis, omdat het een chronische, telkens terugkerende aandoening heeft.

Ik heb gezegd dat deze wet misschien van toepassing is op het huis van Israël, dat een telkens terugkerende, chronische aandoening van afgoderij had. Zelfs wanneer God die uitzuivert, lijkt ze dus terug te komen. Dat kan in het bijzonder het geval zijn geweest bij bepaalde steden die afgoderij binnen hun muren hadden toegelaten. Misschien werden dit in veel gevallen plaatsen waar een kwaadaardige geestelijke macht heerste, die de melaatsheid van de afgoderij op dezelfde plek opnieuw zou laten groeien. Daarom moest alles worden afgebroken en als een onreine plaats worden beschouwd, niet als een plaats om een nieuwe stad te bouwen.

12

Israël als kinderen van God

Hoofdstuk 14 zegt:

U bent kinderen van de HEERE, uw God. U mag uw lichaam vanwege een dode niet kerven of een kale plek maken tussen uw ogen.

DEUTERONOMIUM 14:1

Het is ongebruikelijk om over Israël als Gods kinderen te spreken. Het komt wel voor, maar het is ongebruikelijk in het Oude Testament. Denk eraan dat Jezus dat tot het voornaamste accent van Zijn bediening maakte: dat wij Gods kinderen zijn en dat God onze Vader is. Zo horen we over God te denken. Zo denkt God over ons.

Maar zo dacht Israël doorgaans niet over God. Zij zagen Hem echter als iemand die verder van hen afstond dan een vader. Toch herinnerde Jezus hen, toen Hij dit naar voren bracht, alleen maar aan wat het Oude Testament zelf zegt, al zegt het dit niet erg vaak. Soms zegt het dit wel. Dit aspect van Gods relatie met Zijn volk moest volgens Jezus in alle omgang met Hem worden benadrukt en in gedachten worden gehouden: dat Hij als een vader is en dat Hij Zijn kinderen als een gezin beschouwt.

Uit Jezus' onderwijs begrijpen we vaak dat het idee dat God een Vader is, iets zegt over hoe vriendelijk Hij tegenover ons staat, zoals een vader tegenover zijn kinderen staat. Zelfs in het Oude Testament staat in Psalm 103:

Zoals een vader zich ontfermt over zijn kinderen, zo ontfermt de HEERE Zich over wie Hem vrezen.

PSALMEN 103:13

Mensen die God vrezen, worden vergeleken met de kinderen van een vader die medelijden met hen heeft. Dat is Psalm 103:13:

Zoals een vader medelijden heeft met zijn kinderen, zo heeft de Heer medelijden met wie ontzag voor Hem hebben.

Jezus spreekt erover hoe aardse vaders er genoeg in scheppen hun kinderen goede gaven te geven:

Als u, die slecht bent, uw kinderen dan goede gaven weet te geven, hoeveel te meer zal uw Vader, Die in de hemelen is, goede gaven geven aan hen die tot Hem bidden.

MATTHEÛS 7:11

13

God als Vader gehoorzamen

Jezus benadrukt dat God aan jouw kant staat, zoals een vader aan de kant van zijn eigen gezin staat. Misschien is dit het enige aspect van een vader waaraan we denken wanneer we God als Vader beschouwen: Hij is een toegeeflijke, meelevende God. Sommige mensen hebben precies de tegenovergestelde indruk van God en denken dat Hij totaal niet meelevend is. Maar we kunnen ook te ver de andere kant op gaan.

Dat God een Vader is, zegt inderdaad iets over Zijn zorg voor ons, Zijn medeleven met ons en Zijn liefde voor ons als kinderen. Maar het heeft ook een andere kant. Hij is een Vader; wij zijn Zijn kinderen. Hij is Degene aan Wie wij trouw moeten zijn. Hij is

Degene Die wij behoren te gehoorzamen, zoals kinderen een vader gehoorzamen. We moeten onthouden tot wiens gezin we behoren, en dat onze Vader Degene is Die bepaalt hoe wij ons moeten gedragen.

Dat is het punt dat Mozes hier maakt. Jullie zijn de kinderen van God, dus gedraag je daar ook naar. Doe niet zoals de priesters van de valse godsdiensten, die hun haar in een bepaald patroon afscheren. Waarschijnlijk wordt hiermee een soort haarlijn in de vorm van een punt bedoeld, zoals sommige demonische priesters die hadden. Dit is een stereotype geworden in kunstwerken waarop satan, satanisten en soms vampiers en andere demonische wezens worden afgebeeld. Mensen worden met zo'n kapsel afgebeeld: het voorste deel van hun hoofd is kaalgeschoren, maar in het midden is een punt haar blijven staan. Dat deden de Kanaänitische priesters.

God zegt:

U bent kinderen van de HEERE, uw God. U mag uw lichaam vanwege een dode niet kerven of een kale plek maken tussen uw ogen.

DEUTERONOMIUM 14:1

Dat is ook iets wat valse profeten en priesters deden. Weet je nog dat Elia en de profeten van Baäl op de berg Karmel tegenover elkaar stonden? Er staat dat de profeten van Baäl zichzelf sneden om te proberen Baäls aandacht te trekken. Zo moet God niet aanbeden worden. Omdat jullie Gods kinderen zijn, doen jullie daarom niet de dingen die andere goden van hun mensen eisen. Jullie snijden jezelf niet en scheren voor een dode het voorste deel van je hoofd niet kaal. Zo rouwen jullie niet. Zo aanbidden jullie niet. Jullie zijn een heilig volk voor de HEERE, jullie God.

14

Reine en onreine landdieren

Vers 3:

U mag niets eten wat een gruwel is. Dit zijn de dieren die u eten mag: het rund, het schaap, de geit, het hert, de gazelle, de reebok, de steenbok, de spiesbok, de antilope en de gems.

DEUTERONOMIUM 14:3-5

Het ziet ernaar uit dat hier tien of elf dieren worden genoemd. De regels die vanaf dit vers tot en met vers 21 volgen, geven dezelfde voorschriften voor rein en onrein voedsel die we in Leviticus 11 aantreffen. Het is bijna volledig een herhaling. Dat bepaalde reine dieren hier in vers 4 en 5 afzonderlijk worden genoemd, is ongebruikelijk, want Leviticus 11 noemt de reine dieren niet bij naam. Daar wordt alleen gezegd waaraan een rein dier te herkennen is.

Dat is hetzelfde wat we hier in vers 6 lezen:

Alle dieren die gespleten hoeven hebben, waarvan de hoof in tweeën gespleten is, en die bovendien bij de dieren horen die herkauwen, mag u eten.

DEUTERONOMIUM 14:6

Met andere woorden: het dier moet herkauwen. Dat is de algemene regel. We hebben die al in Leviticus gezien. Een dier is rein als het beide kenmerken heeft: het herkauwt en heeft hoeven die in tweeën gespleten zijn. Wanneer die twee kenmerken bij hetzelfde dier voorkomen, maken ze het rein.

Het is eigenlijk uniek voor Deuteronomium dat er een lijst wordt gegeven van dieren die rein zijn. Zo'n lijst heb je niet echt nodig. Zolang je deze twee vereisten kent, kun je bepalen welk dier rein is en welk niet. Vervolgens geeft hij voorbeelden van dieren die herkauwen, of lijken te herkauwen, maar geen gespleten hoeven hebben en daarom

niet aan de vereisten voldoen. In vers 8 noemt hij opnieuw het voorbeeld van het zwijn, dat wel gespleten hoeven heeft maar niet herkauwt. Hoewel deze dieren dus een van de twee kenmerken hebben, hebben ze ze niet allebei. Daarom zijn ze niet rein.

15

Voedselwetten voor dieren en kadavers

In vers 9 spreekt hij over de reine dieren die in de zee leven. Net als in Leviticus 11 geldt hetzelfde: ze moeten vinnen en schubben hebben. Als ze geen vinnen en schubben hebben, zijn ze onrein.

Dan zijn er in vers 11 de vogels:

Alle reine vogels mag u eten.

DEUTERONOMIUM 14:11

Maar vervolgens noemt hij de onreine vogels. Zo was het ook in Leviticus. Er is geen lijst van reine vogels. Er zijn vogels die gegeten mogen worden. Blijkbaar mogen de meeste vogels zelfs gegeten worden, maar sommige niet. De vogels die genoemd worden, eten rottend vlees, eten aas of zijn geneigd dat te doen. Ze leven daar niet noodzakelijkerwijs uitsluitend van, maar het zijn vleesetende vogels en ze zijn onrein.

Dan staat er in vers 19:

Ook alle gevleugelde insecten zijn voor u onrein; ze mogen niet gegeten worden.

DEUTERONOMIUM 14:19

De ruimere Engelse formulering 'kruipende dieren die vliegen' kan een verwijzing zijn naar vliegende insecten, hoewel we weten dat er in Leviticus 11 één voorbehoud wordt gemaakt. Je mag een insect eten als het gelede achterpoten heeft waarvan het gewricht boven het lichaam uitsteekt, zoals de achterpoten van een sprinkhaan of van een krekkel.

Die vliegen wel, maar ze hebben nog een ander bijzonder kenmerk waardoor ze gegeten mogen worden. Alle andere insecten mogen niet gegeten worden. Tot de andere kruipende dieren die vliegen zou mogelijk ook de vliegende eekhoorn gerekend kunnen worden, als een kruipend dier dat vliegt, al zweeft die eigenlijk. Hij vliegt niet echt zoals een vogel of een insect. Maar ik denk dat het waarschijnlijk een verwijzing is naar vliegende insecten. Hier wordt de nadere bepaling weggelaten over de insecten met gelede poten die in Leviticus worden genoemd. Dat herinnert ons aan de uitlegregel die we bij andere gelegenheden hebben opgemerkt bij het uitleggen van de Schrift. Wanneer er twee passages over hetzelfde gaan, en de ene geen uitzondering op de regel noemt maar de andere passage wel, dan beschouwen we de passage die de uitzondering geeft als juist en als een passage die ons informatie geeft die de andere weglaat.

Hier lijken alle vliegende insecten verboden te worden. In Leviticus wordt een uitzondering gegeven: de insecten die springen, zoals sprinkhanen en treksprinkhanen. Zij vormen een uitzondering op deze algemene regel. Hier wordt de algemene regel zonder de uitzondering vermeld, maar dat maakt de uitzondering niet ongedaan. Dus voel je vrij om sprinkhanen te eten als je dat wilt.

Aan het einde hiervan staat:

U mag geen enkel kadaver eten. Aan de vreemdeling die binnen uw poorten is, mag u het geven om het te eten, of verkoop het aan een buitenlander. Want u bent een heilig volk voor de HEERE, uw God. U mag een bokje niet koken in de melk van zijn moeder.

DEUTERONOMIUM 14:21

We zagen dat deze regel eerder ook werd gegeven in Exodus 23:19 en Exodus 34:26. Toch is het een vreemde regel. Waarom zou het een probleem zijn om een geitenbokje in de melk van zijn moeder te koken? Zoals ik zei toen we dit in Exodus behandelden, denk ik dat het komt doordat dit een heidens gebruik was, en het lijkt gewoon een verdraaiing van de natuur. Het is duidelijk dat God een geit melk geeft om haar jongen te voeden en groot te brengen. Dat haar jong uiteindelijk in de melk van zijn moeder

wordt gekookt, lijkt gewoon een verdraaiing van de dingen. Strikt genomen is het niet immoreel; het lijkt gewoon een verdraaiing van de natuur. Als heidenen dat in de dienst van hun goden deden, kwam dat waarschijnlijk doordat ze goden dienden die behagen scheppen in verdraaiingen van de natuur. Maar onze God schept geen behagen in verdraaiingen van de natuur. Hij heeft de natuur geschapen, en het zijn de demonen die haar graag verdraaien. Het was dus ongetwijfeld een heidens gebruik dat Israël bij de andere godsdiensten om hen heen zou waarnemen, maar dat zij niet mochten nadoen.

16

Jaarlijkse tienden en de feestmaaltijd

Dan worden er in vers 22 bepaalde nieuwe regels gegeven over het geven van tienden. Het geven van tienden was natuurlijk al eerder geboden, maar hier staan enkele nieuwe gedachten:

Van heel de opbrengst van uw zaad, wat het veld jaar op jaar voortbrengt, moet u getrouw het tiende deel geven. Voor het aangezicht van de HEERE, uw God, op de plaats die Hij zal uitkiezen om Zijn Naam daar te laten wonen, moet u de tienden van uw koren, van uw nieuwe wijn en van uw olie, en de eerstgeborenen van uw runderen en van uw kleinvee eten, om de HEERE, uw God, te leren vrezen, alle dagen. Als de weg voor u te lang is, zodat u dat alles niet kunt meenemen, omdat de plaats die de HEERE, uw God, zal uitkiezen om Zijn Naam daar te vestigen, te ver bij u vandaan is, dan moet u, wanneer de HEERE, uw God, u gezegend heeft, het te gelde maken, het geld in een buidel meenemen en naar de plaats gaan die de HEERE, uw God, zal uitkiezen. Daar moet u dat geld besteden aan alles wat uw ziel verlangt: runderen en kleinvee, wijn en sterkedrank, ja, alles wat uw ziel maar wenst. Dan kunt u daar eten voor het aangezicht van de HEERE, uw God, en u verblijden, u en uw gezin. Daarbij mag u de Leviet die binnen uw poorten is, niet in de steek laten. Hij heeft immers geen aandeel of erfelijk bezit samen met u.

DEUTERONOMIUM 14:22-27

Wat we hieruit leren, is dat de Israëlieten een tiende van de opbrengst van hun land en van hun dieren en kudden moesten nemen en die aan de Heere moesten offeren, dat wil zeggen: aan de Levieten geven voor hun levensonderhoud. Wanneer zij hun

tienden naar de tempel of de tabernakel brachten om die aan de Levieten te overhandigen, zouden zij bij die gelegenheid zelf samen met de Levieten deelnemen aan een feestelijke maaltijd van aanbidding. Ze zouden daadwerkelijk van hun tienden eten. Ze zouden er niet veel van eten, want een tiende van de oogst van een heel jaar zou veel te veel zijn om tijdens één maaltijd op te eten. Het zou in feite genoeg moeten zijn om de Levieten het hele jaar van te laten leven. Maar je zou er in elk geval genoeg van nemen om er één maaltijd voor je gezin van te bereiden.

Je tiende meenemen kon een probleem zijn als je bijvoorbeeld meerdere wagenladingen graan had die samen je tiende vormden. In plaats van met een karavaan naar Jeruzalem of Silo te trekken, of naar welke plaats ze het ook brachten, kon je je tiende omzetten in echt geld, dat in een buidel kon worden meegenomen. Wanneer je de plaats bereikte waar de tabernakel stond, kon je het weer omzetten in voedsel. Dat kon om allerlei soorten voedsel gaan. Je tiende kon uit tarwe hebben bestaan, maar nadat je die in geld had omgezet en bij de tempel of de tabernakel was aangekomen, kon je welk eetbaar product dan ook kopen. Het hoefde geen tarwe te zijn, maar kon ieder eetbaar product van gelijke waarde zijn. Je kon vee kopen of wat je maar wilde, daar een feestmaal houden en de rest ervan aan de Levieten geven.

17

De tiende van het derde jaar

Er staat in vers 28, en dit is iets waarvan veel commentatoren niet helemaal zeker weten wat ze ermee aan moeten:

Om de drie jaar moet u alle tienden van uw opbrengst van dat jaar brengen en opslaan binnen uw poorten.

DEUTERONOMIUM 14:28

In vers 22 staat dat ze jaar na jaar de tiende brengen. Dat betekent jaarlijks. Maar hier lezen we over een tiende van het derde jaar. Elk derde jaar wordt deze tiende enigszins anders behandeld. Blijkbaar wordt hij niet naar de tabernakel gebracht. Hij wordt binnen je poorten opgeslagen. Dat wil zeggen dat er in elke stad een graanopslagplaats

zou zijn, die gebruikt zou worden om de Levieten die in de omgeving woonden te voeden, evenals de armen en de vreemdelingen. Het was een soort voedselbank voor de armen, in plaats van een stelsel van sociale bijstand. Blijkbaar ging men ervan uit dat de tiende van de opbrengst van het land van één bepaald jaar genoeg zou zijn om de armen drie jaar lang te voeden. Daarom hoefden ze dit maar eens in de drie jaar te doen.

Waarover de geleerden het niet helemaal eens zijn, is of dit eenvoudigweg de manier was waarop de gewone tiende van het derde jaar werd gebruikt, of dat dit elk derde jaar een aanvullende tiende was. In dat geval werd er, naast de gewone tiende die naar de priesters in Silo of waar dan ook werd gebracht, om de drie jaar nog eens tien procent afgedragen: een tweede tiende. Die moesten ze voor de armen apart zetten en niet naar de tabernakel brengen, maar binnen hun poorten bewaren. Ik geloof dat de traditie van de rabbijnen in de periode tussen het Oude en het Nieuwe Testament inhield dat dit een tweede tiende was, boven op de eerste. In het derde jaar zouden ze dus in werkelijkheid twintig procent geven. Ze zouden zoals gewoonlijk tien procent naar de tabernakel brengen en nog eens tien procent binnen hun eigen poorten opslaan voor de plaatselijke Levieten die daar woonden, voor de armen, enzovoort. Nogmaals, dat staat niet vast, maar zo zijn de Joden het gaan begrijpen.

18

Vrijlating van Hebreeuwse slaven

In hoofdstuk 15 hebben we de wet van de sabbatsjaren, die op enkele andere plaatsen al besproken is. In Exodus 21, vers 2 tot en met 6, hadden we al een wet over het vrijlaten van Hebreeuwse slaven in het zevende jaar. Het werd het jaar van vrijlating genoemd. Elk zevende jaar was een sabbatsjaar. Het werd ook het jaar van vrijlating genoemd, en de Hebreeuwse slaven kregen in het zevende jaar hun vrijheid aangeboden. Als ze hun vrijheid niet wilden, konden ze de rest van hun leven slaaf blijven. Ze konden die beslissing nemen als ze dat wilden, en als ze dat deden, werd hun oor doorboord.

De rest van hun leven betekende waarschijnlijk tot het jubeljaar, als er tijdens hun leven toevallig een jubeljaar viel. Het jubeljaar kwam om de vijftig jaar. Sommige mensen konden hun hele leven lang nooit een jubeljaar meemaken. Of het kon

plaatsvinden toen ze nog jonge kinderen waren, waarna ze niet lang genoeg zouden leven om het volgende mee te maken. Maar ik denk dat zelfs iemand die levenslang slaaf was, in het jubeljaar moest worden vrijgelaten, al wilde hij dat misschien niet. Nogmaals, ik neem aan dat een slaaf in het jubeljaar nog steeds opnieuw zijn wens kon uitspreken om voorgoed slaaf te blijven. Ik denk niet dat hij verplicht vrij moest worden.

Het belangrijkste hier is dat het zevende jaar, zoals het werd beschreven in Exodus 21, vers 2 tot en met 6, een jaar van vrijlating van Hebreeuwse slaven werd genoemd. Ook Leviticus 25 had dit in vers 39 tot en met 55 besproken. Dit is dus niet de eerste keer dat we een bespreking van het zevende jaar hebben. We zien dat we in hoofdstuk 15, vers 12 tot en met 18, een herhaling hebben van de wet over het vrijlaten van de Hebreeuwse slaaf in het zevende jaar.

Een verschil dat in de eerdere passages niet wordt genoemd, is dat vers 12 een Hebreeuwse man of een Hebreeuwse vrouw noemt. De eerdere passages spraken alleen over een mannelijke Hebreeuwse slaaf, maar hier wordt vermeld dat ook vrouwelijke slaven onder deze wetgeving zouden vallen. Voor hen geldt hetzelfde. Aan het einde van zes jaar krijgen ze hun vrijheid aangeboden. In het zevende jaar krijgen ze hun vrijheid aangeboden, maar ze kunnen levenslang slaven blijven als ze daarvoor kiezen.

Er staat ook dat je de slaaf, wanneer je hem vrijlaat, niet met lege handen moet wegsturen. Vers 14 zegt:

U moet hem overvloedig geven van uw kleinvee, uw dorsvloer en uw perskuip; van dat waarmee de HEERE, uw God, u gezegend heeft, moet u hem geven.

DEUTERONOMIUM 15:14

Wanneer ze hun slaaf vrijlieten, ging hij dus niet zomaar met lege handen weg. Zeven jaar eerder was zijn probleem dat hij arm was en zijn rekeningen niet kon betalen, en daarom had hij zichzelf als slaaf verkocht. Als je hem weer even arm vrijlaat, begint de cyclus gewoon opnieuw. Hij is net zo afhankelijk als voordat hij bij je kwam, en hij zal zichzelf opnieuw moeten verkopen. Het idee is dus dat je hem, nadat hij zes jaar

zonder loon voor je heeft gewerkt, wat achterstallig loon geeft. Je helpt hem financieel op weg, zodat hij een tijdlang zonder verdere steun van jou kan leven en weer op eigen benen kan komen. Dat is het idee. Je stuurt hem niet gewoon arm weg. Je stuurt hem weg terwijl hij er beter aan toe is dan toen hij bij je kwam. Die regels in vers 12 tot en met 18 zijn een aanvulling op wat daar eerder over is gezegd.

19

Schulden kwijtschelden in het zevende jaar

De verzen 1 tot en met 11 voegen nog een bepaling toe voor het zevende jaar. Het is niet alleen een jaar waarin zij hun Hebreeuwse slaven moeten vrijlaten, maar ook een jaar waarin zij schulden moeten kwijtschelden. 'Kwijtschelding van schulden' is hoe het wordt vertaald, maar sommige geleerden denken dat dit eenvoudigweg uitstel van de betaling van een schuld betekent. Dat wil zeggen: als iemand je iets schuldig is wat in het zevende jaar betaald moet worden, dan laat je hem niet betalen wanneer de schuld in dat zevende jaar opeisbaar wordt. Je geeft hem een jaar uitstel. De schuld wordt dus niet noodzakelijkerwijs volledig kwijtgescholden, maar de betaling wordt uitgesteld.

Geleerden zijn het hierover niet eens, hoewel Jezus leek aan te geven dat volledige kwijtschelding van schulden de christelijke reactie is wanneer iemand bij jou in de schuld staat. In Lukas 6:35 zegt Jezus:

Maar heb uw vijanden lief en doe goed, en leen zonder te hopen iets terug te krijgen. Dan zal uw loon groot zijn en zult u kinderen van de Allerhoogste zijn, want Hij is goedertieren over de ondankbaren en slechten.

LUKAS 6:35

Dat wil zeggen: je leent iets uit, maar je doet dat met de bereidheid de schuld kwijt te schelden. De persoon die van je leent, hoort van plan te zijn je terug te betalen en hoort dat plan zo veel mogelijk uit te voeren, want je hoort geen geld te lenen en het vervolgens niet terug te betalen. Maar als je wel geld leent en het niet kunt

terugbetalen, hoort de christelijke geldschietter bereid te zijn het verlies zelf te dragen. Dat is wat Jezus leek te leren, en dat zou misschien Zijn toepassing van deze algemene regel zijn.

Alleen zegt Jezus niet dat je dit in het zevende jaar moet doen. Hij zegt in feite dat je dit als levenswijze moet doen. Het zevende jaar zou eenvoudigweg een tijd zijn waarin dit beginsel eens in de zeven jaar wordt uitgebeeld.

Hoofdstuk 15 zegt:

Na verloop van zeven jaar moet u kwijschelding verlenen. Dit nu is wat de kwijschelding inhoudt: iedere schuldeiser die iets aan zijn naaste geleend heeft, moet hem dat kwijschelden. Hij mag van zijn naaste of zijn broeder geen betaling eisen, aangezien men een kwijschelding heeft uitgeroepen voor de HEERE. Van een buitenlander mag u betaling eisen, maar wat er van u bij uw broeder is, moet u kwijschelden. Overigens hoeft er onder u geen arme te zijn, want de HEERE zal u overvloedig zegenen in het land dat de HEERE, uw God, u als erfelijk bezit geeft om dat in bezit te nemen,

DEUTERONOMIUM 15:1-4

Als er ooit een tijd kwam waarin er geen armen onder jullie waren, dan zouden er geen schulden zijn om kwijt te schelden. We zullen echter in vers 11 zien:

Want armen zullen binnen uw land nooit ontbreken. Daarom gebied ik u: U moet uw hand wijd opendoen voor uw broeder, de onderdrukte en de arme in uw land.

DEUTERONOMIUM 15:11

Er zullen altijd armen onder jullie zijn. Maar als er geen armen onder jullie waren, dan zou dit niet van toepassing zijn. Dit gaat over het helpen van de armen. Daar gaat het om. Als er een tijd komt waarin er geen armen onder jullie zijn, wat hypothetisch is,

zegt hij:

Overigens hoeft er onder u geen arme te zijn, want de HEERE zal u overvloedig zegenen in het land dat de HEERE, uw God, u als erfelijk bezit geeft om dat in bezit te nemen, als u tenminste de stem van de HEERE, uw God, nauwgezet gehoorzaamt, door al deze geboden die ik u heden gebied, nauwlettend in acht te nemen. Wanneer de HEERE, uw God, u gezegend heeft, zoals Hij tot u gesproken heeft, dan zult u aan vele volken leningen verstrekken, maar zelf zult u niets hoeven te lenen; en u zult over vele volken heersen, maar over u zullen zij niet heersen.

DEUTERONOMIUM 15:4-6

20

Lenen, voorspoed en moderne schulden

Er staat:

Jullie zullen niet lenen.

Dat is geen gebod. Nergens in de Schrift staat een gebod om niet te lenen, maar het is een belofte. Er wordt in feite gezegd dat je natuurlijk niet zou lenen als dat niet nodig was. Niemand zou schulden willen hebben, uiteraard. Zij konden zich geen voorstelling maken van onze moderne samenleving, waarin mensen voor hun plezier schulden aangaan om luxeartikelen en dergelijke te kopen, zich onnodig een luxere levensstijl aan te meten en zichzelf met schulden op te zadelen. Onze hele samenleving leeft op die manier.

In die tijd zou iemand zich ervoor schamen schulden aan te gaan. Wie wil de last van een schuld dragen? Die is verpletterend. Het is al moeilijk genoeg om te leven zonder ook nog betalingen te moeten doen voor een bedrag dat je al eerder schuldig was. De veronderstelling was dat je schulden had omdat je arm was. Je kon er niets aan doen. Je moest schulden aangaan om te overleven.

Het idee was daarom dat je niet zult lenen als God je zegent, omdat dat niet nodig zal zijn. En je zou het beslist niet doen als het niet nodig was, toch? Men neemt aan dat niemand schulden zou willen aangaan.

Wij doen dat wel, omdat we er ten onrechte van uitgaan dat we de toekomst in de hand hebben. We zijn niet bereid te leven binnen de grenzen van de middelen die God verschaft, en we brengen onszelf in slavernij die we niet eens als slavernij beschouwen. Misschien komt dat doordat we in ons achterhoofd hebben dat we altijd faillissement kunnen aanvragen en er zo onderuit kunnen komen als we de schuld niet kunnen afbetalen. Er zijn mensen die dat in gedachten als mogelijkheid achter de hand houden. Ze denken: 'Waarschijnlijk kunnen we dit afbetalen, maar als dat niet lukt, kunnen we gewoon faillissement aanvragen.' Zo kunnen we er royaal van leven, boven onze stand leven, van het geld van andere mensen profiteren om onze levensstandaard te verhogen en vervolgens, als we het niet kunnen afbetalen, gewoon in gebreke blijven. We kunnen faillissement aanvragen.

Zo leven mensen in deze maatschappij. Zo ging het niet in die maatschappij. Zij leenden niet van banken om ondernemingen en dergelijke van kapitaal te voorzien, zoals wij dat doen. Zij erfden hun huizen van hun voorouders, dus hadden zij geen hypotheek. Zij financierden geen ondernemingen met durfkapitaal. Eerlijk gezegd is er niets mis met kapitalisme, maar het idee dat je schulden aangaat om een bedrijf van kapitaal te voorzien, was iets wat zij eenvoudigweg niet zouden doen. Wie van anderen moest lenen, werd beschouwd als iemand die onder een vloek verkeerde. Niet dat je zondigde door te lenen, maar je moest lenen omdat er eerder in je leven iets zondigs was gebeurd. Het feit dat je in een situatie verkeerde waarin je moest lenen, was een vloek, iets wat je niet zou willen. Wanneer hij zegt:

Jullie zullen aan veel volken uitlenen en zelf niet lenen, dan zegt hij in wezen dat je voorspoedig genoeg zult zijn om vrij te zijn van de noodzaak om te lenen als je Gods wetten gehoorzaamt. Het volk zal dat zijn.

21

Vrijgevig lenen aan de armen

Er staat in vers 7:

Maar als er onder u een arme zal zijn, iemand uit uw broeders, binnen een van uw poorten, in uw land, dat de HEERE, uw God, u geven zal, dan mag u uw hart niet verstokken, of uw hand sluiten voor uw broeder die arm is. Integendeel, u moet uw hand wijd voor hem opendoen en hem overvloedig lenen, genoeg voor wat hem ontbreekt. Wees op uw hoede dat niet de verderfelijke gedachte in uw hart opkomt dat het zevende jaar, het jaar van de kwijtschelding, naderbij komt — waardoor u uw broeder die arm is niets gunt en hem niets geeft, en hij over u tot de HEERE roept en er zonde in u is.

DEUTERONOMIUM 15:7-9

Hij houdt rekening met menselijke hebzucht. Normaal gesproken zou je de armen helpen, maar dan besef je: wacht eens even. Als ik hem nu geld leen, is het over een paar maanden het jaar van kwijtschelding. Ik zal de schuld moeten kwijtschelden. Ik krijg mijn geld niet terug, dus ik ga hem geen geld lenen. God zegt dat je niet aan die manier van denken moet toegeven. Wees niet hebzuchtig, maar vrijgevig. De HSV vertaalt dit beeld verklarend met 'niets gunnen'. Letterlijk staat er een 'boos oog', een Hebreeuwse uitdrukking voor hebzuchtig zijn. Hij zegt dat jullie daarmee zouden zondigen.

Vers 10:

U moet hem overvloedig geven, en laat uw hart niet verdrietig zijn als u hem geeft. Want vanwege deze zaak zal de HEERE, uw God, u zegenen in al uw werk en in alles wat u ter hand neemt. Want armen zullen binnen uw land nooit ontbreken. Daarom gebied ik u: U moet uw hand wijd opendoen voor uw broeder, de onderdrukte en de arme in uw land.

DEUTERONOMIUM 15:10-11

is zonder twijfel het vers dat Jezus aanhaalde toen Maria de olie, of het parfum, over Jezus uitgoot en Judas klaagde:

Dit had aan de armen gegeven moeten worden.

Jezus zei:

Want de armen hebt u altijd bij u en wanneer u wilt, kunt u hun weldoen, maar Mij hebt u niet altijd.

MARKUS 14:7

Hij haalde blijkbaar deze uitspraak aan:

De armen zullen er altijd bij jullie zijn.

22

Armoede bestrijden waar dat mogelijk is

Sommige christenen die ik heb gekend, hebben die uitdrukking gebruikt om te zeggen dat we niet moeten proberen armoede te verlichten, omdat de Bijbel zegt dat er altijd arme mensen zullen zijn. Met andere woorden, proberen een einde te maken aan armoede is een verloren strijd. Waarom zou je de armen helpen als er altijd arme mensen zullen zijn? Je kunt ze niet allemaal helpen.

Het lijkt op het verhaal over de zeesterren, dat inmiddels waarschijnlijk iedereen wel heeft gehoord. Er was een man op het strand, en die nacht waren duizenden zeesterren aangespoeld en op het strand gestrand. De man gooide ze als frisbees het water in en stuurde ze zo van het strand terug naar huis. Maar er waren er nog steeds duizenden waar hij niet aan toekwam. Een voorbijganger zei: 'Wat heeft het voor zin? Het maakt geen verschil. Al deze dieren zullen omkomen. Waarom gooi je deze dan in het water? Het zal geen verschil maken.' De man slingerde er één het water in en zei: 'Voor die ene maakte het wel verschil.'

Je kunt misschien niet volledig een einde maken aan armoede, maar je kunt iemand helpen die in armoede leeft, en voor die persoon zal dat verschil maken. Het kan zijn hele leven veranderen. Hij zegt dus dat er altijd arme mensen zullen zijn, maar dat je hun iets moet geven. Hij zei niet dat er altijd arme mensen zullen zijn, dus waarom zou je de moeite nemen om te proberen te helpen? Zo leggen sommige mensen het uit, zelfs christenen. Ik heb mensen horen zeggen: 'Jezus zei dat je de armen altijd bij je zult hebben, dus waarom zou je er moeite voor doen? Waarom zou je de omstandigheden willen veranderen?'

Misschien zul je nooit een einde maken aan armoede, maar je kunt er voor één gezin, of twee, of drie, een einde aan maken. Sommigen van ons zouden in staat zijn om veel arme gezinnen te helpen, zelfs in andere landen. Het punt is dat God wil dat je medelijden hebt met de armen.

23

Eerstgeboren dieren voor de Heere

Vervolgens gaat hij over tot de beschrijving van het vrijlaten van de slaaf in het zevende jaar. Daarna staat er in vers 19:

Alle mannelijke eerstgeborenen die bij uw runderen en uw kleinvee geboren worden, moet u voor de HEERE, uw God, heiligen. U mag met de eerstgeborene van uw rund geen arbeid verrichten, en de eerstgeborene van uw kleinvee mag u niet scheren.

DEUTERONOMIUM 15:19

Dat wil zeggen: je eigent jezelf niets van de opbrengst van dat dier toe. Het is niet van jou, het is van God.

U moet het eten voor het aangezicht van de HEERE, uw God, jaar op jaar, op de plaats die de HEERE zal uitkiezen, u en uw gezin.

DEUTERONOMIUM 15:20

Je mag er dus wel één maaltijd van eten wanneer je het bij de tabernakel aan de Heere offert, maar je krijgt niet de financiële voordelen van het bezit van het dier.

Maar als er een gebrek aan is, als het mank is of blind, of als het enig ernstig gebrek heeft, mag u het niet aan de HEERE, uw God, offeren. Binnen uw poorten mag u het eten, of u nu onrein bent of rein, net als bij een gazelle en een hert. Alleen zijn bloed mag u niet eten; u moet het als water over de aarde uitgieten.

DEUTERONOMIUM 15:21-23

Dit zegt in wezen dat het eerstgeboren dier aan de Heere toebehoort, maar dat je het niet als offer aan de Heere mag aanbieden als het niet aan de eisen voldoet, als het gebreken heeft. Je mag het thuis eten, maar de veronderstelling is — en dat staat eerder in andere wetten — dat je het pas thuis mag eten nadat je het hebt vrijgekocht. Het behoort aan de Heere toe. Het is niet van jou, dus je moet het kopen. Je moet de Heere de geldwaarde ervan geven, plus natuurlijk twintig procent. Dat is wat de wet in Numeri duidelijk maakte: je kunt bepaalde heilige zaken, zoals het eerstgeborene, alleen vrijkopen door de geldwaarde ervan te betalen, plus twintig procent rente, of eigenlijk meer een boete.

Daarmee zijn we aan het einde van hoofdstuk 15 gekomen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Deuteronomium 13:1-3
- Mattheüs 24:24
- 1 Johannes 4:1
- Numeri 12:6
- Deuteronomium 18:19
- Deuteronomium 18:22
- Jona 3:4
- Deuteronomium 13:3
- Deuteronomium 13:4-5
- 1 Korinthe 5:4-5
- 1 Korinthe 5:13
- 1 Korinthe 5:5
- Deuteronomium 13:6-11
- 1 Koningen 18:40
- Deuteronomium 13:12-15
- Deuteronomium 13:16-18
- Handelingen 19:19
- Deuteronomium 14:1

- Psalmen 103:13
- Mattheüs 7:11
- Deuteronomium 14:3-5
- Deuteronomium 14:6
- Deuteronomium 14:11
- Deuteronomium 14:19
- Deuteronomium 14:21
- Deuteronomium 14:22-27
- Deuteronomium 14:28
- Deuteronomium 15:14
- Lukas 6:35
- Deuteronomium 15:1-4
- Deuteronomium 15:11
- Deuteronomium 15:4-6
- Deuteronomium 15:7-9
- Deuteronomium 15:10-11
- Markus 14:7
- Deuteronomium 15:19
- Deuteronomium 15:20
- Deuteronomium 15:21-23

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.